

Toegang tot zorg voor ongedocumenteerde migranten

Een recht met hindernissen

Veelke Derckx

Najaarsvergadering Vereniging
voor Gezondheidsrecht

4 november 2022

1

Even voorstellen: Veelke Derckx

Proefschrift: het recht op zorg voor de
gezondheid van onrechtmatig
verblijvende vreemdelingen in
Nederland (uu.nl)

2

**'Onderzoek: migranten over het hoofd
gezien tijdens coronacrisis'**
Universiteit voor Humanistiek 20 februari 2022

'Ongedocumenteerde ouderen in de knel'
De Regenboog Groep, mei 2022

**'81 procent van de ongedocumenteerde
migranten lijdt onder psychische
problemen'**
De Jonge Psychiater, 1 november 2022

3

Wat kunt u verwachten?

- Wie zijn ongedocumenteerden?
- Gezondheidsproblemen van ongedocumenteerden
- Recht op (toegang tot) zorg van ongedocumenteerden
- Wettelijk systeem: uitsluiting en financieringsregeling
- Barrières in toegang tot zorg
- Stelling

4

Ongedocumenteerde migranten (1)

- Artikel 8 Vreemdelingenwet: rechtmatig verblijf
- Groep ongedocumenteerde migranten bestaat uit:
 - Mensen die zonder geldige papieren Nederland zijn binnengekomen;
 - Mensen die Nederland legaal zijn binnengekomen, maar zijn gebleven nadat hun verblijfsrecht is verstreken;
 - Uitgeprocedeerde asielzoekers (\pm 50%).
- Onrechtmatig verblijf: niet strafbaar, wel vertrekplicht.

5

Ongedocumenteerde migranten (2)

- 23.000-58.000 ongedocumenteerden migranten in 2017-2018 (Heijden et al, 2020)
- 10.000-30.000 in Amsterdam (gemeente Amsterdam, 2021)
- Europese Unie: 3.9-4.8 miljoen in 2017 (circa 1% van de bevolking, Pew Research Center)

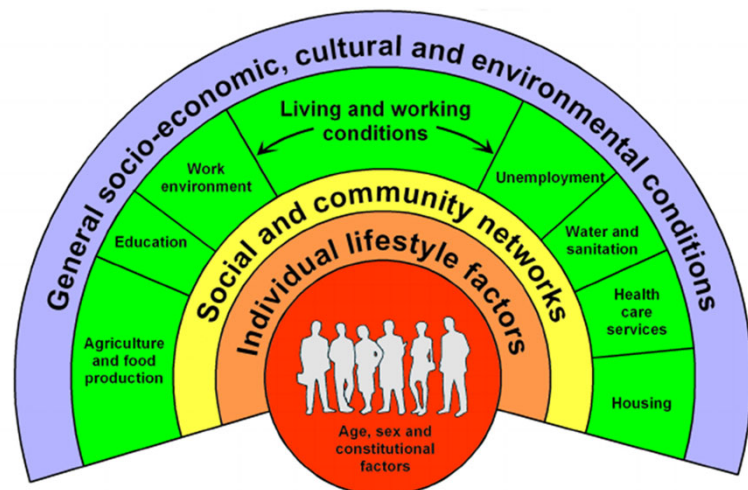
6

Kijktip:
documentaire
leven in Limbo
[Leven in Limbo -
HUMAN](#)

7

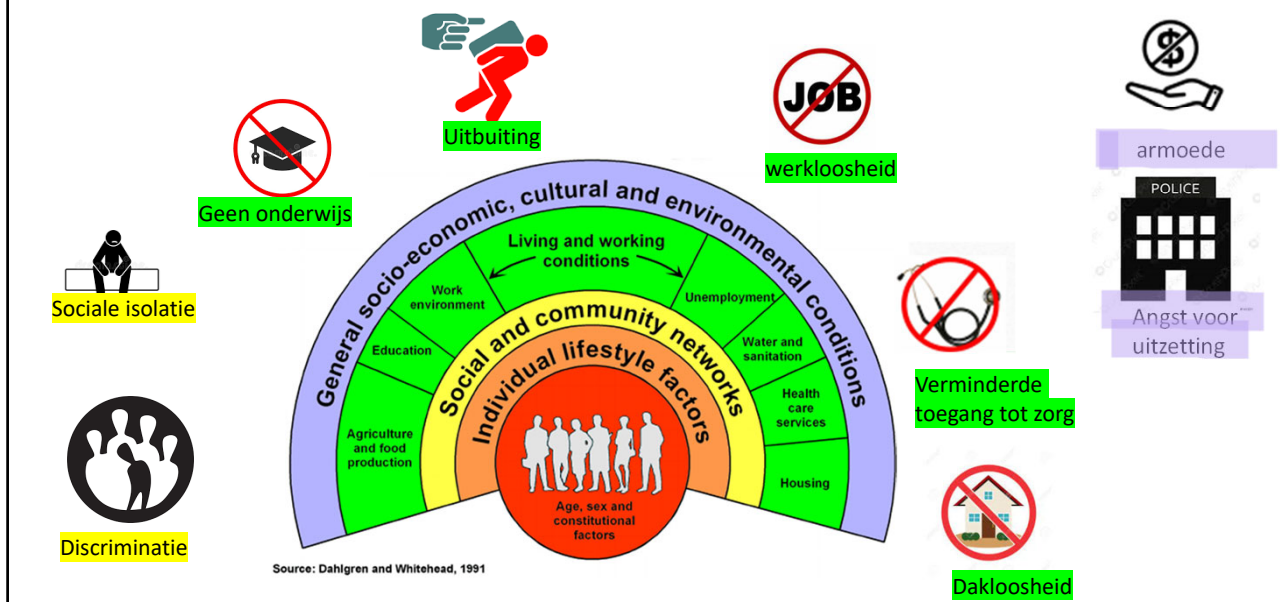
Determinanten
van
gezondheid

Source: Dahlgren and Whitehead, 1991

8

Determinanten gezondheid ongedocumenteerden

9

Gezondheidsproblemen ongedocumenteerden

- Meer last van infectieziekten (hepatitis B, SOA's)
- Gezondheidsproblemen bij zwangerschap
- Ziekten bij kinderen (infecties, psychosociale problemen, aangeboren afwijkingen)
- Kwetsbaarder voor ontwikkelen chronische ziekten als diabetes, hart- en vaatziekten
- Risicofactoren voor psychische aandoeningen, depressie en schizofrenie
- Jonger overlijden, 50% externe factoren (werkgerelateerd, suïcide) (Zweden)

Bron: Dokters van de Wereld, de Vito 2015

10

Recht op gezondheid ongedocumenteerden (1)

- Artikel 12 IVESCR (1966): de verdragsstaten erkennen het recht van een ieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid
- Staten zijn verplicht om ongedocumenteerde migranten het recht op preventieve, curatieve en palliatieve zorg te verzekeren (CESCR General Comment No. 14)
- Staten dienen de beschikbaarheid, toegankelijkheid, geschiktheid en kwaliteit van de geboden zorg te garanderen

11

Recht op gezondheid ongedocumenteerden (2)

Toegankelijkheid:

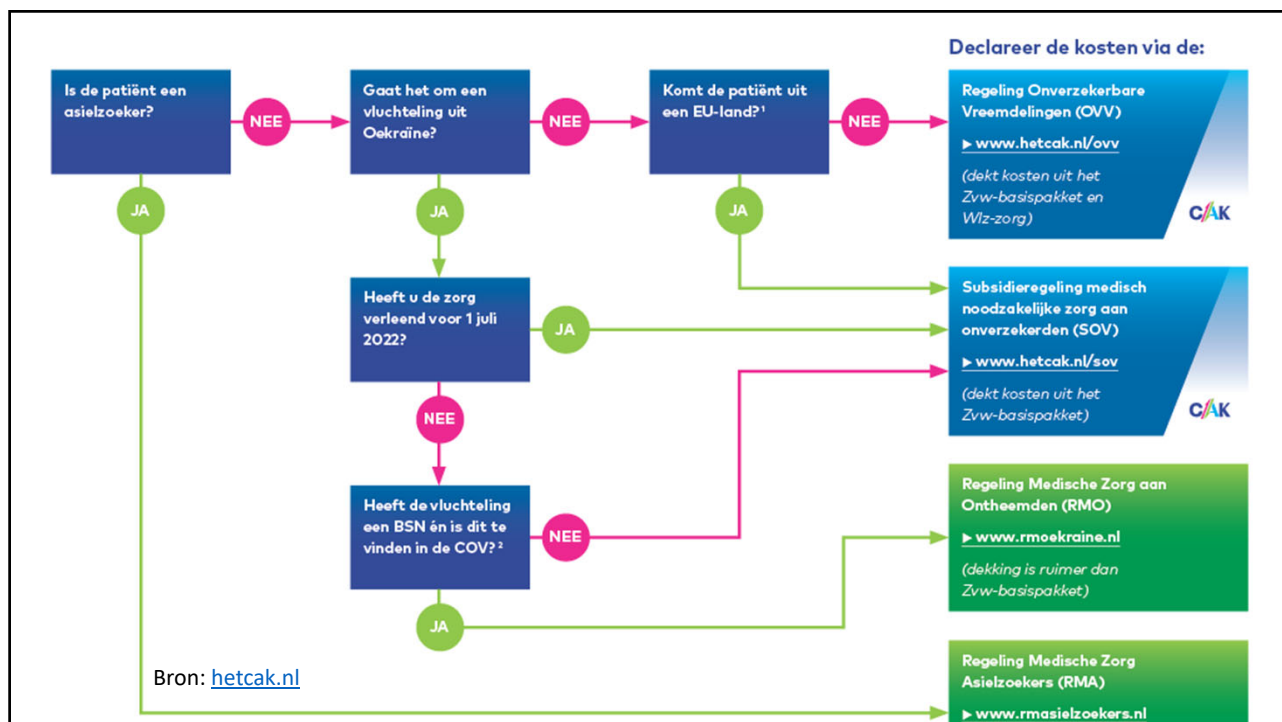
- non-discriminatie
- bereikbaarheid
- betaalbaarheid
- informatietoegankelijkheid

12

Koppelingswet (1998)

- Doel: voorkómen onrechtmatig verblijf en schijn van rechtmatig verblijf
- Koppelingsbeginsel: geen aanspraak op collectieve voorzieningen (verzekeringen, uitkeringen, vergunningen, artikel 10 lid 1 Vw)
- Uitzondering: 'indien de aanspraak betrekking heeft op onderwijs (tot 18), medisch noodzakelijke zorg, voorkomen inbreuken volksgezondheid en rechtsbijstand' (artikel 10 lid 2 Vw)
 - Bijdrageregeling onverzekerbare vreemdelingen (ex artikel 122a Zvw)
 - Kinderen: toegang tot preventieve jeugdgezondheidszorg
 - Vaccinaties rijksvaccinatieprogramma

13

14

Bijdrageregeling onverzekerbare vreemdelingen

Onderscheidt twee soorten zorg:

1. Direct toegankelijke zorg (eerstelijnszorg en acute ziekenhuiszorg): 100% vergoeding kosten zwangerschap en bevalling, 80% in overige gevallen.
2. Indirect toegankelijke zorg (na recept, verwijzing of indicatiestelling): contractstelsel.

15

Voorwaarden vergoeding bijdrageregeling

- Declarant is zorgaanbieder
- (Gedeeltelijke) onbetaald gebleven rekening
- De patiënt is onverzekerbaar als gevolg van de Koppelingswet
- De geleverde zorg valt onder het basispakket van de Zorgverzekeringswet, of onder de aanspraken van de Wet langdurige zorg
- De zorgaanbieder acht de verstrekking ervan, gezien de aard van de prestaties en de verwachte duur van het verblijf van de vreemdeling, medisch noodzakelijk
- De kosten kunnen niet op een andere manier worden verhaald of vergoed en zijn in redelijkheid passend

16

ARTS EN VREEM- DE- LING

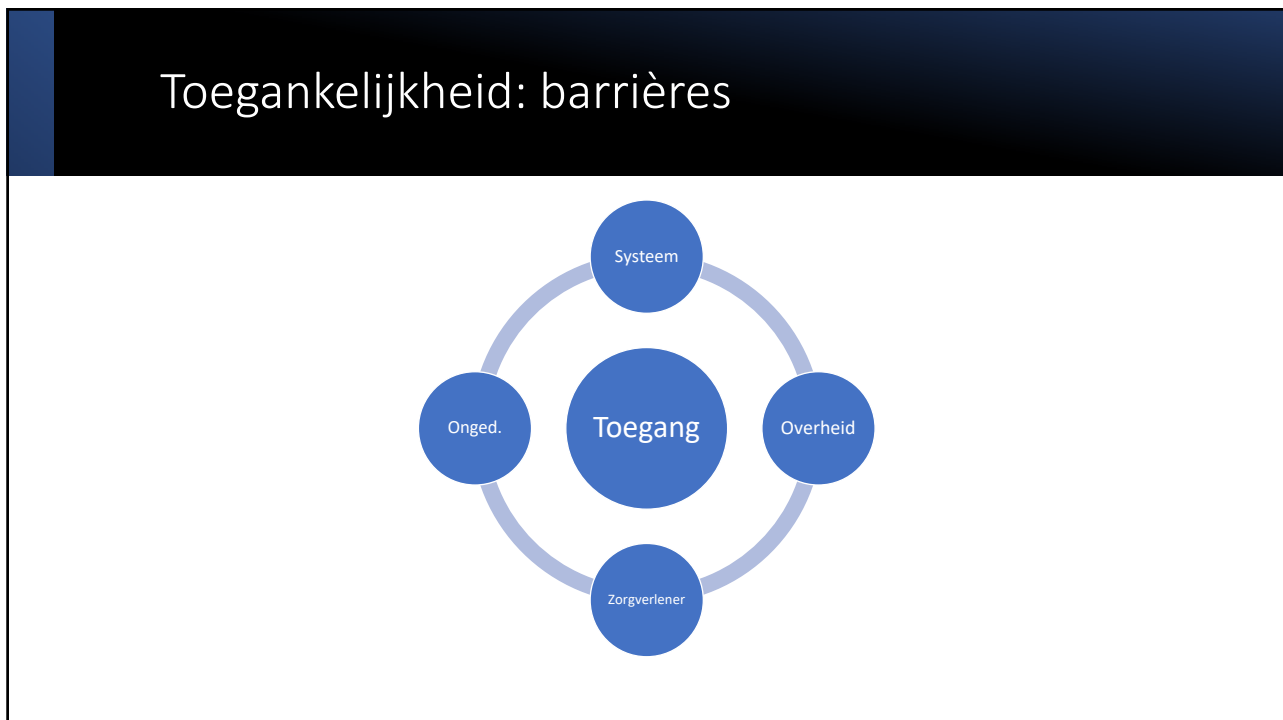
Rapport van de commissie Medische
zorg voor (dreigend) uitgeprocedeerde
aizelzoekers en illegale vreemdelingen

Medisch noodzakelijke zorg

Commissie Klazinga (2007):

“Zorg die volgens professionele richtlijnen of
standaarden geïndiceerd is en die doeltreffend,
doelmatig en patiëntgericht wordt verleend en is
afgestemd op de reële behoefte van de patiënt”.

17

18

Barrières voortvloeiend uit het systeem

- Ongedocumenteerde heeft geen eigen verzekeringsaanspraak
- Verantwoordelijkheid overheid afgewend op zorgverleners
- Niet alle kosten worden vergoed
- Ontmoedigen illegaal verblijf lijkt belangrijker te worden geacht dan gezondheid

19

Barrières vanuit overheidsbeleid

- Onvoldoende zicht op de toegang tot zorg
- Onvoldoende voorlichting en informatie over 'aanspraak' op zorg
- Het niet vergoeden van niet-medisch noodzakelijke zorg die later medisch noodzakelijk kan worden (bijv. mondzorg)
- Tolkenvergoeding afgeschaft in 2012 (sinds 1 januari 2022 ggz wel vergoed)

20

Barrières aan de kant van zorgverleners

- Onbekendheid met de regeling
- ID-plicht balie
- Vragen soms vooruitbetaling
- Uiteenlopende interpretaties van 'medisch noodzakelijke zorg'
- Taalbarrière, culturele verschillen
- Administratieve lasten terwijl het al zo druk is
- Groep onverzekerden wordt steeds groter

21

Barrières aan de kant van de ongedocumenteerde

- Uitstelgedrag (angst, schaamte)
- Onbekendheid met rechten / de regeling
- Niet geregistreerd willen staan
- Reiskosten
- (Angst voor) kosten zorg
- Het gevoel van gebrek aan zorg en medeleven van de kant van de medische dienst en de gezondheidszorg (Hintjes e.a.)
- Angst te worden opgepakt ('state of deportability')
- Kwetsbaarheid staat zelfredzaamheid in de weg

22

Enkele specifieke knelpunten

- Mondzorg
- Seksuele en reproductieve gezondheid vrouwen
- Drempels bij GGZ-zorg
- Oudere ongedocumenteerden

23

Wat is er nodig?

- Barrières wegnemen (bijv. bekendheid regeling)
- Aandacht voor recht op zorg in medische (vervolg)opleiding
- Structureel monitoren van daadwerkelijke toegang tot zorg
- Bestaan en kwetsbare situatie ongedocumenteerde erkennen
- Rekening houden met specifieke zorgbehoefte
- 'Firewall' tussen vreemdelingenrecht en gezondheidszorg garanderen
- Vertrouwen geven
- Signaleren en aankaarten inhumane situaties

24

Stelling

Creëer een eigen verzekeringsaanspraak voor ongedocumenteerden, zodat medisch noodzakelijke zorg ook daadwerkelijk verzekerd is.